

Å skille normale fra de gale

By **Sigrid Skavlid**

Published date: 02. December 2003. Last updated: 23. June 2009.

Illustrasjonsfoto: Shutterstock

Psykologen David Rosenhan sendte han 8 psykisk friske deltakere til ulike psykiatriske sykehus. De ble lagt inn med diagnosen schizofreni.

Sykehuspersonalet oppdaget ikke at de egentlig var friske. Det oppdaget imidlertid de som virkelig var syke.

Den amerikanske psykologen David Rosenhan startet i 1973 et eksperiment hvor han ønsket å se om det diagnostiske verktøyet psykiatrien brukte, faktisk virket. Han fikk tak i en liten gruppe mennesker som ble sendt til 12

ulike sykehus på Øst- og Vestkysten av USA. Fire av deltakerne hadde

bakgrunn fra psykologi eller psykiatri, en var barnelege, en husmor og en

maler. Blant de såkalte pseudopasientene var også Rosenhan selv. Siden flere av deltakende hadde bakgrunn fra fagfeltet, ble de utsendt med falskt navn og fiktive yrker. Ingen hadde noensinne lidd av psykisk sykdom. De fikk avtale med sykehusene om samtaletime.

Når de møtte opp til samtale med psykiateren, skulle de si at de hørte stemmer inne i hodet sitt. Psykiateren ville selvfølgelig be dem om å utdype dette. Da skulle de trekke litt på det å si at stemmene var litt uklare, men så vidt de kunne bedømme så var det ord som «tomt» og «hult». Ordene dukket opp i forbindelse med generelle tanker om livet. Stemmene skulle være ukjente, men av samme kjønn som pseudopasienten. Disse symptomene ble valgt av Rosenhan fordi de lignet på eksistensielle lidelser, samtidig som det ikke fantes noe publisert forskning på eksistensielle psykososer. Alle sammen ble lagt inn, syv av dem med diagnosen schizofreni.

Vel inne på institusjonen skulle de oppføre seg som normalt. Men de opplevde at alt de sa og gjorde, ble tolket inn i en syk sammenheng. Det ble en tankevekker for pseudopasientene hvordan de fikk svar på helt alminnelige spørsmål. For eksempel spurte en «pasient» legen om han kunne fortelle ham når institusjonen ville gi ham de rettighetene som han hadde krav på. Da fikk han til svar: «Hvordan har du det i dag?» uten at legen ventet på svar. Slike svar førte til at pseudopasientene følte seg usynlige og verdiløse. Privatliv var fraværende, selv toalettene var uten dører. En følelse av å miste personligheten og bli til en «ting» var felles for alle pseudopasientene mens de oppholdt seg på sykehuset.

I journalene, som ble skrevet om hver pasient, ble det også klart at historier fra pasienten om eget liv ble tolket inn i en schizofren ramme. For eksempel fortalte en av pseudopasientene om sitt forhold til foreldrene. Han hadde hatt et nært og godt forhold til sin mor som liten, mens faren hadde vært en mer fjern figur. Som voksen hadde han imidlertid knyttet nærmere bånd til faren, mens moren ikke lenger var en altomfattende person i livet hans. Han hadde et nært og godt forhold til sin kone, selv om de hadde sine uenigheter innimellom. Og barna ga han sjelden klapps. I journalen var dette blitt til: «Livsløpet viser en lang historie med ambivalens i nære forbindelser som begynner i ung alder. Han hadde et nært forhold til sin mor tidligere, men dette ble etter hvert kjølig samtidig som han får et intenst forhold til sin

far. Emosjonell stabilitet er fraværende. Hans forsøk på å kontrollere følelsene fører til voldsomme utbrudd mot kone og barn.»

Alle pseudopasientene tok masse notater om hva de så og opplevde mens de oppholdt seg i institusjonen. Ingen av pleierne lurte på hva de skrev ned, men noterte i journalen at «pasienten var opptatt av skriveaktivitet». De andre pasientene var derimot svært interessert i denne skriveaktiviteten, og mange av pasientene sa til dem at de ikke trodde at de var sprø i det hele tatt, men at de var journalister eller forskere som skulle se hvordan de hadde det. Der hvor de feilaktig psykotiske ikke ble oppdaget av psykiatere og pleiere, ble de avslørt av de som var virkelige pasienter.

Da eksperimentet ble kjent, ble Rosenhan møtt med at argumenter som: «at det var jo ikke så rart at det gikk som det gikk, siden de bare hadde undersøkt dårlige sykehus, men hos oss er det mye bedre osv.» For å imøtegå denne kritikken, ble han enig med ledelsen ved en del nye sykehus at han i løpet av en tremåneders periode skulle sende noen som simulerte syke, slik at de fikk anledning til å vise at dette i så fall var riktig. I løpet av perioden ble flere som oppsøkte disse institusjonene, avslørt som en av Rosenhans pseudopasienter.

Det var bare det, at han ikke hadde sendt noen.

Kilde: Rosenhan, D. 1973. «On being sane in insane places.», Science, Vol. 179, Jan 1973

Historie i fagbladet forskningsetikk 2003-4

Forskningsetikk 2003-4